

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

ן

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9667)

כ (א) ובן הדר מלך ארם
 קבץ את כל חילו ושלשים
 ושנים מלך אהו וסוס ורכב
 ויעל ויצר על שמרון וילחם
 בה: (ב) וישלח מלאכים אל
 אחאב מלך ישראל העירה:
 (ג) ויאמר לו כה אמר בן הדר
 פספף ונהבף ליהווא וגישה
 ובגיה הטובים ליהם: (ד) ויען
 מלך ישראל ויאמר פדברה
 אדני המלך לה אני וכל אשר
 לי: (ה) וישבו המלאכים
 ויאמרו כה אמר בן הדר לאמר

כ (א) בן הדר, קעניג פאן ארם,
 לים זיין גאנצעס דהערד צוזאמען
 קאממען, נאהם צווייא אונד דרייסיג
 קעניגע מיט, דיא איהם מיט ראסס
 אונד וואגען בייאשטאנדען, צאג היינ
 הויף נאך שמרון, בעשטרימט אונד
 בעלאגערטע עם: (ב) זאנדטע אויך
 באטען אין דיא שטאדט, אן אהאב
 קעניג אין ישראל, (ג) אונד לים איהם
 זאגען: דיס זינד בן הדר'ס פארדערונגן:
 דיין זיריבער אונד גאלד, מוס מיר
 געהערען, אויך דיינע פרויען אונד דיא
 שענסטען דיינער קינדער מיססען מיר
 געהערען: (ד) דער קעניג פאן ישראל
 גאב צור אנטווארט: וויא דיא בע
 פיהלסט, מיין הערר אונד קעניג! איך
 אונד אללעס, וואס איך האבע, געהערט
 דיך: (ה) דיא באטען אבער קאמען
 ווידער, אונד זאגטען: בן הדר
 שפריכט

ר"ש

חין פחות משנים: ויהן לעס • מרוב
 שמחה עשה משתה: (ה) כי שלחתי חליך וגוי • לי
 חתן

חיבות • ולמי חומר חין נהיך לחלקו
 לשתי חיבות ויהו בשלם הנשר בשלם
 לשני השורים חת הנשר שלהם שהלמד

מכ ל יו פי

יט (ב) יעשון, לשון רבי הנעל והאשרה: (ג) וירא • האם עשתי בסכנה
 (ד) רחם, ען גתל רחמים, ען שפל גחלתו קמה מאה • וי"מ שהוא שלועזי חותו
 ייני שתא וי"א שהוא שלועזי חותו ייני כרא: (ה) אמר פעס שני תחת רתס'א להודיע
 כי הוא לבדו הי' ולא מנא באותו מדבר מקשה אשה: והנה, אינו חומר זה על הודעת המלאך
 חלא על הונכת הזמן, וחי' מספיק בלא חלא בלא שיהם (ר"ל תיבת הנה ותיבת זה)
 למהירות הונכת הענין כלו' תקף שיסבא אליו המלאך: (ז) רצפים, נקלים: (ט)
 מה לך פה, תחלת הדברים לשמוע המענה פדרך לשון צ"א: (יא) מפרק, ענין הסבר:
 (יב) דמטה, תאר ופי' קול נשוד וכן דקס תאר: (יג) וגלם, ענינו ההסתכו והכיסוי:
 (טו) מדברה, בפ"ת לפי שהיא סמוך: ומשחה, לפי שברוב מיני המלוס' והגדולה ע"י
 משחה לכך נא' ברוב למיני אע"פ שאינו ע"י משחה: (יח) בשק, מלרע שלא כמנהג:
 (יט) צמדים, זוג הנהמו' נקרא בן מפני הצמור: אליו, כמו עליו, (כ) אשקה,
 בקצת ספרי' פק' גזרות אפעול ובקצתם נח"פ:

יט (ב) יעשון, לשון רבי הנעל והאשרה: (ג) וירא • האם עשתי בסכנה
 (ד) רחם, ען גתל רחמים, ען שפל גחלתו קמה מאה • וי"מ שהוא שלועזי חותו
 ייני שתא וי"א שהוא שלועזי חותו ייני כרא: (ה) אמר פעס שני תחת רתס'א להודיע
 כי הוא לבדו הי' ולא מנא באותו מדבר מקשה אשה: והנה, אינו חומר זה על הודעת המלאך
 חלא על הונכת הזמן, וחי' מספיק בלא חלא בלא שיהם (ר"ל תיבת הנה ותיבת זה)
 למהירות הונכת הענין כלו' תקף שיסבא אליו המלאך: (ז) רצפים, נקלים: (ט)
 מה לך פה, תחלת הדברים לשמוע המענה פדרך לשון צ"א: (יא) מפרק, ענין הסבר:
 (יב) דמטה, תאר ופי' קול נשוד וכן דקס תאר: (יג) וגלם, ענינו ההסתכו והכיסוי:
 (טו) מדברה, בפ"ת לפי שהיא סמוך: ומשחה, לפי שברוב מיני המלוס' והגדולה ע"י
 משחה לכך נא' ברוב למיני אע"פ שאינו ע"י משחה: (יח) בשק, מלרע שלא כמנהג:
 (יט) צמדים, זוג הנהמו' נקרא בן מפני הצמור: אליו, כמו עליו, (כ) אשקה,
 בקצת ספרי' פק' גזרות אפעול ובקצתם נח"פ:

שפריכט , דארום שיקטע איה צו דיר
 אום דיר צו זאגען , דאס דוא דיין ויל-
 בער אונד גאלד , דינע פרויען אונד
 קינדער מור איבערלופערן זאללסט .
 (ו) איה ווערדע דא הער מארגען אום
 דינע צייט מיינע לייטע צו דיר שיקען ,
 דאס זיא דיין הוין אונד דיא דייזערע
 דיינער אונטערטהאנען דורכזוכען אונד
 אללעס , וואס דיינער אונגען לוסט
 אזוט , מיט זיך געהמען .

(ו) דייזויף בערוף דער קעניג פאן
 ישראל אללע עלטעסטען דעם לאנדעס
 צוזאמען , אונד זאגטע : ערקענט
 גון אונד זעהט , דאס דיזער נאך עטוואס
 שליטמערס אים זיננע האט , דא איה
 איהם דאך גיכטס אב געשלאגען האבע
 אלס ער וועגן מיינער ווייבער אונד קינד-
 דער , מיינעם גאלדעס אונד זילבערס
 צו מיר שיקטע . (ח) דא שפראכען
 אללע עלטעסטן אונד דאז גאנצע פאלק :
 געהארבע ניכט , אונד ווילליגע ניכט
 איין . (ט) ער גאב אלוף דען אכגע-
 זאנדטען בן הדד'ס צור אנטווארט :
 זאגעט מיינעם העררן , דעם קעניג ,
 אללעס וואס דו אגפאנגס אן מיך
 ערגעהן לוסעסט , ווילל איה בעפאלן ,
 דאז לעצטרע אבער קאן איה אונטעגליך
 טהון . דיא געזאנדטען גינגן אב , אונד
 בראכטן יענעם דינע אנטווארט .

(י) דא שיקטע בן הדד אבערמאלס צו איהם , אונד לייס זאגען : דיא

כי־שלחתי אליה לאמר בספק
 וזהבך ונשיך ובניך רי תהן :
 (ו) כי אס־פעת מחר אשלח
 את־עבדו אליה וחפשו את־
 ביתה ואת פתו עבדך והיה כל
 מהמר עיניך ישימו בידם ולקחו :
 (ז) ויקרא מלך ישראל לכל
 זקני הארץ ויאמר דעו־נא וראו
 כי רעה זה מבקש כִּי־שלח אלי
 לגישו ולבני ולבספי ולזהבי ולא
 מנעתי ממנו : (ח) ויאמרו אליו
 כל־הזקנים וכל־העם אִתְּשִׁמַע
 ולוא האבה : (ט) ויאמר
 למלאכי בן־הדד אמרו לאדני
 המלך כל אשר־שלחת אל־
 עבדך בראשנה אעשה והדבר
 הזה לא אוכל לעשות וילכו
 המל־אִחִים ויש־בדו דבר :
 (י) וישלח אליו בן־הדד ויאמר

כה
 אונד לייס זאגען : דיא
 געסטער

ר ש י

(תהלים י"ט י"ח) חמר החחב בלבו
 דבר גדול זה מקבש חין זה שני נבדו
 של זקני ישראל היה לפיכך ויקרה נבל
 זקני הארץ חף על פי שהיו עובדין ע"ח
 כי נכבדין את התורה : (י) חס
 ישפוק עפר שומרון לשעלים וגו' .
 נמיכב

חתן ידעתי כי חתנם לי חבל חחרת
 חני גוזר עליך : (ו) כל מחמד עיניך
 ישימו בידם ולקחו . והלא כל הראשוני
 דברי חמדה הם חלא מהו מחמד עיניך
 חמדה מתוך חמדה זה ספר תורה
 שנאמר צו הכתמים מזהב וזסף רב

דווימאש (ס) א ח י

כהזיעשון לי אלהים וכה יוספו
 אם ישפק עפר שמרון לשעלים
 לבל העם אשר ברגלו :
 (יא) ויען מלך ישראל ויאמר
 דברו אליה הלל חגר בספתח :
 (יב) ויהי כשמע אתה דבר הזה
 והוא שתח הוא והמלכים
 בסכות ויאמר אל עבדיו שימו
 וישימו על העיר : (יג) והנה
 נביא אחה נביא אל אחאב מלך
 ישראל ויאמר כה אמר יהוה
 הראית את כל ההמון הגדול
 הזה הקני נתנו בידך היום וידעת
 כיראני יהוה : (יד) ויאמר אחאב
 במי ויאמר כה אמר יהוה
 בנערי שרי המדינות ויאמר מי
 יאמר זה

געטטער זאללען מיך איממער אונד עוויג
 שטראפען , ווען שמרון'ס באדען היג
 רייכן ווירד פיר דיא פוסטריטטע אללעס
 פאלקס , דאו איך אנפיהרע .
 (יא) דער קעניג פאן ישראל ערווירטע
 הירויף : זאגט איהם נור : ווער דאו
 שווערד אנלענט קאן ניכט זא פראהלען ,
 וויא דער יעניגע , דער עם אַבלענט .
 (יב) אלס בן הדר דיוע אנטווארט פער-
 נאהם , (ער צעכטע עבען מיט דען
 קעניגען אין דען צעלטען) , שפראך ער
 צו ווינען לייטען : לעגט דיא מויערברעכר
 אן , אונד זיא לענטען זיא געגען דיא
 שטאָרט אן . (יג) אונטערדעססען
 נעהערטע זיך איין פראַפעט דעם אחאב ,
 קעניג אין ישראל , אונד זאגטע : זיהסט
 דוא דיוע גאנצע גראַסע מענגע , איך
 געבע זיא נאך הייטע אין דיינע געוואַלט ,
 אונד דאָראַן זאללסט דוא ערקענען , דאס
 איך דער עוויגע בין . (יד) אחאב
 פראַגטע : דורך ווען ? דער פראַפעט
 אנטוואַרטטעטע : דער עוויגע שפּרוכט ,
 דורך דיא קנאָבען דער לאנדפּלעגער .
 יענער פראַגטע פּערנר : ווער זאלל דאָן
 געפּעכט

ר ש י

למויכב בשעולי פיהם ריגלי עמח דיעמי
 עפר שנדבק בפיהם רגלים : לשעלים .
 לשון מדרך קף רגל . וכן במשעול
 הכרמים . (צוודר כ"כ"ד) . וכן
 מי מוד בשעלו מים (ישעיה ב' י"ב)
 שדרך זים סוף שנאמר דרכת זים
 סוסיה (חבקוק ג' י"ד) . אס ישפוק .
 אס יש די : (יא) דברו אל יתהלל
 חוגר כופתח . אמרו ליה לא ישתבח
 דמיזרחי ונתי בקרב כגבר דננח וסליק
 מינה אל יתהלל החוגר חרב לרדת

למלחמה שאינו יודע אס ינח אס לאו .
 כמפתח חגורת חרבו שעלה כבר וין
 המלחמה ונח כד חין לאדוניכס
 להסתלל בדבר העתיד : (יב) שימו .
 כלי המור על העיר : (יג) נביא
 אחד . הוא מוכיח בן ימלא :
 (יד) בנערי שרי המדינות . הם בני
 התערובות שהיו כל השרים של שאר
 האומות נותנים זניהם תחת ידו
 ערבים שלא ימרדו בו : מי יאסור
 המלחמה . יערוך לטות אותה לא

געפעכט אנארדנען ? אונד דיזער זאגטע : דוא זעלבסט . (טו) יאהאב מוסטערטע נון דיא קנאבען דער לאנד פפלענער , אונד איהרער ווארען צווייא הונדערט אונד צווייא אונד דרייסיג , נאכ הער מוסטערטע ער דאז גאנצע פאלק ישראל , אונד עס וואר זיבען טויזענד מאן . (טז) אונד זא צאגען זיא צור מיטאגס צייט אויס דער שטאדט , דא בן הדר בייס וויינע זאס אונד בעטרונקן וואר , ער אונד זיינע צווייא אונד דרייסיג פער בינדעטען קעניגע . (יז) דיא קנאבען דער לאנדפפלענער גינגן צוערשט היינ אויס , אונד בן הדר לים קונדשאפט איינ ציהען , אונד מאן מעלדעטע איהם : עס זינד לייטע אויס שמרון געגאנגען . (יח) הידויף זאגטע ער : פאנגעט זיא לעבנדיג , זיא מעגען פרידענספאר שלעגע מאכען , אדער אונס אנגרייפען וואללען ; פאנגעט זיא איממער לעבענדיג . (יט) אבער נאכדעם דיא קנאבען דער לאנדפפלענער אויס געצאגען ווארען , פאלגטע דאז איבריגע דיעער נאך , (כ) אונד יערר שלוג ווינען מאן , ארם ערגריף דיא פלוכט , ישראל פער פאלגטע זיא , נור בן הדר ענטקאם אויף איינעם פפערדע מיט אייניגען רייטערן . (כא) דער קעניג פאן ישראל צאג

באור

כ (יז) בנערי שרי המדינות , הנערים האלה היו גדלים אלו , כי כן מנהג המלכים שיגדלו בנכריהם בני השרי הגדולים (מגברין ד"ק) . (יח) הפשום חיים חיים הפשום , עיין טעם הכפל הזה בהקדמת הרמב"ן , זכרו לנכריהם ישרים , למספרו

יאסר המלחמה ויאמר אלה : (טו) ויפקד את הנערי שרי המדינות ויהיו מאתים שנים ושלשים ואחריהם פקד את כל העם כל בני ישראל שבעת אלפים : (טז) ויצאו בצהרים ובן הדר שתר שבור בפכות הוא והמלכים שלשים ושלשים מלך עזר אתו : (יז) ויצאו גערי שרי המדינות בראשנה וישלח בן הדר ויגידו לו לאמר אנשים יצאו משמרון : (יח) ויאמר אם לשלום יצאו הפשום חיים ואם למלחמה יצאו חיים הפשום : (יט) ואלה יצאו מן העיר גערי שרי המדינות והחיל אשר אחריהם : (כ) ויכו איש אישו ויגסו ארם וירדפם ישראל וימלט בן הדר מלך ארם על סוס ופרשים : (כא) ויצא מלך ישראל

רשי

אתה תחלה וכה תמיתנו ועתה תריעו : (טז) שבעת אלפים חומר חני הם שאמר עליהם כל הנכרים אשר לא כרעו לזבל שבעת אלפים (מלכים ח' ט"ז) : (טז) נסוכות טעם

וַיִּשְׁרַחֲרֵךְ וַיִּדַּךְ אֶת־הַסּוּסִים וְאֶת־
 הַדְּרָכִים וְהִפְרָה בַּאֲרָם מִכְּהַ
 גְּדוּלָּהּ: (כב) וַיִּגֵּשׁ הַנְּבִיא אֶל־
 מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ
 הַחֲזוֹק וְדַע וּרְאֵה אֶת אֱלֹהֵי
 הָעִשָּׂה כִּי לַתְּשׁוּבָת הַשָּׁנָה מֶלֶךְ
 אֲרָם עָלָה עָלֶיךָ: (כג) וְעַבְדֵי
 מֶלֶךְ־אֲרָם אָמְרוּ אֵלָיו אֱלֹהֵי
 הָרִים אֱלֹהֵיהֶם עַל־בֶּן חֲזָקוֹ
 מִמֶּנּוּ וְאוּלַם גָּלַחַם אֲתָם
 בְּמִישׁוֹר אִם־לֹא גִחֲזֹק מֵהֶם:
 (כד) וְאֶת־הַדְּבָר הַזֶּה עִשָּׂה הַסֵּר
 הַמְּלָכִים אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ וְיָשִׁים
 פַּחֲוֹת תַּחְתֵּיהֶם: (כה) וְאֶת־הָהָר
 תַּמְנֵה־לָּךְ חֵיל כְּחֵיל הַנֶּפֶל
 מֵאוֹהֶד וְסוּסִים בְּסוּסִים וְרֶכֶב כְּרֶכֶב
 וְנִלְחָמָה אוֹתָם בְּמִישׁוֹר אִם־לֹא
 גִחֲזֹק מֵהֶם וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם וַיַּעַשׂ
 כֵּן: (כו) וַיְהִי לַתְּשׁוּבָת הַשָּׁנָה
 וַיִּפְקֹד בֶּן־הַדָּר אֶת־אֲרָם וַיַּעַל
 אֶפְקָה לַמְּלָחָמָה עִם־יִשְׂרָאֵל:

(כו) זבני ישראל צו בעקריגען . (כו) דיא קינד

ר ש י

צָאג נון הויך רוינאוויס , עראכערטע
 אללע פפערדע אונד וואגען , אונד ארם
 ערליטט איינע גראסע נידערלאגע .
 (כב) יענער פראפעט נעדערטע ויך
 נון ווידער דעם קעניג , אונד שפראך :
 געה נון , זוכע דיך צו פערשטערקן , אונד
 איבערלעגע ערסט אללעס וואהל , וואס
 דוא אונטערנעהמן וויללסט , דען אים
 קינפטגען יאהר ציהט דער קעניג פאן
 ארם חידער געגען דיך צו פלעדע .
 (כג) דיא בעדיהנטען דעם קעניגס פאן
 ארם שפראכען אויך ווירקליך צובן הדד :
 איהרע געטטר זינד בערגגעטטער , דרום
 ווארען זיא אונס איבערלעגען , לאסס
 אונס אבער מיט איהנען אים פלאכען
 לאנדע פלעכטען , דאן זיה , אָב וויר
 זיא ניכט בעויגען ווערדען !
 (כד) נור דיועס טרווע נאך , זעצע
 דיא קעניגע פאן איהרען שטעללען אָב ,
 אונד נים פאשא'ס שטאטט איהרער ,
 (כה) ברינגע דאן איין העער צוואממען ,
 דאז אן מאנשאפט דעם געשראגען
 העערע גלייך קאממט , אונד זא פיל
 ראסס אונד וואגען האט , אלס דאז
 ערסטערע ; וויר וואללען זיא דאן אים
 פלאכען לאנדע אנגרייפען , אונד
 געוויס , וויר ווערדן איהנן איבערלעגן
 ויין . ער הערטע איהרען ראטה אן ,
 אונד בעפאלגטע איהן . (כו) אלס נון
 דאז יאהר הערום וואר , מוסטערטע
 בן־הדר ארם , אונד צאג נאך אפק ,
 קינד

מושפתה רמה יתנו לב להתחזק כדו
 למנוח חן: (כה) חס לא גחזק מהם .
 כלומר ותרחה חס לא גחזק מהם :
 (כו) וכלכלו

שעשה להם מפני החמה: (כב) לתשוב'
 השנה . לזמן סופא דשתא: (כד) ושים
 פחות תחתיהם: מתוך שלא יסו

קינדער ישראל אבער , נאכדעם זיין
 געמוסטערט אונד מיט אללעם נעטהיגן
 פערזעהן ווארען , גינגן איהנן ענטגעגן ,
 אונד לאגערטען זיך (אין צוויי אב-
 טהיילונגען) איהנען געגן איבער , איהר
 לאגער זאה אויס , וויא זיין פאָאר
 ציגענהעערדען ; ארם אבער ערפיללטען
 דאז גאנצע פלאַכע לאַנד . (כח) נון
 טראַט דער מאן גאַטטעם צום קעניג
 פֿאַן ישראל , אונד זאָגטע : זאָ שפּריכט
 דער עוויגע , ווייל ארם זאגטען , דער
 עוויגע איזט הערר איבער בערגע אונד
 ניכט איבער טהעלער , זאָ ווייל איך
 דינע גאנצע גראַסע מענגע זיין דינע
 געוואלט ליפֿערן , אונד איהר ווערדעט
 ערפֿאַהרען , דאַס איך דער עוויגע בין .
 (כט) דאז ביידען אַרמעען לאַגען נון
 רוהיג איינע דער אַנדערן געגענאיבער ,
 זיבען טאַגע לאַנג . אַם זיבענטען טאַג
 אבער קאַם עס צו איינער שלאַכט , אונד
 ישראל ערשלוגען פֿאַן ארם הונדערט
 טויזענד פֿוסגענגער אָן איינעם טאגע .
 (ל) דיא איבריגען פֿלָהען נאָך אפּס ,
 אבער אלס זיא אין דיא שטאָרט געהן
 ו אללטען

באור

בתיבת השלום . (בן) בשני חשיפי עוים ,
 ר"ל בשני עדריס קטנים של עוים . והנה היו
 שני חלקים , כי נערי שרי המדינות היו לעבר
 אחד , וכשנפת אלפיהם היו לעבר אחד .
 (הלל"ג)
 ומנחם חברו בלשון גילוי כמו מחשוף הלכן (בראשית ל' לו') חשפי שופל
 (ישעיה מ"ו ז') ולשון גילוי נופל על עדרי עוים כמו שגלשו מהר הגלעד
 (שיר השירים ד' ה') כשירדין מן ההר נתגלה ההר : (כח) ויאמר
 א מלך ישראל ויאמר וגו' . אמר רבי יוחנן כל מקום שבאמר ויאמר ויאמר צריך לדרוש
 אמירה ראשונה אמר לו ונתתי את כל הסמון הזה בידך אמירה שנייה אם יפול צן
 הדד בידך אל החמול עליו לפיכך כשחמול עליו אמ' לו יען אשר שלחת איש חרמי
 מידך וגומר (לקמן פסוק מ"ב) :

(כו) ובני ישראל התפקדו
 וכלכלו וילכו לקראתם ויחננו
 בני ישראל נגדם בשני חשיפי
 עוים וארם מלאו את הארץ :
 (כח) ויגיש איש האלהים ויאמר
 אל מלך ישראל ויאמר כה
 אמר יהוה יען אשר אמרו ארם
 אלהי הרים יהוה ולא אלהי
 עמקים הוא ונתתני את כל
 ההמוני הגדול הזה בידך וידעתם
 כיראני יהוה : (כט) ויחננו אלה
 נכה אלה שבעת ימים ויהי ביום
 השביעי והקרוב המלחמה ויבו
 בני ישראל את הארם מאהד
 אלף רגלי ביום אחד : (ל) וינסו
 הנותרים אפקה אל העיר והפל
 החומה על עשרים ושבעה
 אלף

רשי

(כו) וכלכלו . פרנסת צידה מלחמה :
 הצטיידו הם כלי זיון וכל צרכי
 המלחמה : וכלכלו . נתכלכלו : כשני
 חשיפי עוים . קבוצי עוים ואין לו דמיון
 (בראשית ל' לו') חשפי שופל
 (ישעיה מ"ו ז') ולשון גילוי נופל על עדרי עוים כמו שגלשו מהר הגלעד
 (שיר השירים ד' ה') כשירדין מן ההר נתגלה ההר : (כח) ויאמר
 א מלך ישראל ויאמר וגו' . אמר רבי יוחנן כל מקום שבאמר ויאמר ויאמר צריך לדרוש
 אמירה ראשונה אמר לו ונתתי את כל הסמון הזה בידך אמירה שנייה אם יפול צן
 הדד בידך אל החמול עליו לפיכך כשחמול עליו אמ' לו יען אשר שלחת איש חרמי
 מידך וגומר (לקמן פסוק מ"ב) :

(לג) ינחשו

אָלֶף אִישׁ הַנּוֹתָרִים וּבֶן־הַדָּד נָם
 וַיָּבֵא אֶל־הָעִיר חָרָר בְּחָדָר :
 (לא) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו עַבְדֵּי הַנְּהוּדָה
 בָּא שָׁמַעְנוּ כִּי־מַלְכֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל
 כִּי־מַלְכֵי חָסָד הֵם נִשְׁיִמָּה נָם
 שִׁקִּים בְּמַתְנִינֵנוּ וַחֲבָלִים בְּרֹאשֵׁנוּ
 וַנֵּצֵא אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אוֹלֵי יַחֲיָה
 אֶת־נַפְשֵׁךָ : (לב) וַיַּחְגְּרוּ שִׁקִּים
 בְּמַתְנֵיהֶם וַחֲבָלִים בְּרֹאשֵׁיהֶם
 וַיָּבֹאוּ אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ
 עַבְדֶּךָ בֶּן־הַדָּד אָמַר תַּחֲרִנָּה
 נַפְשֵׁי וַיֹּאמֶר הָעוֹדֵנֵנוּ חֵי אַחֵי
 הוּא : (לג) וְהָאֲנָשִׁים יַנְחִשׁוּ
 וַיִּמְהָרוּ וַיַּחְלְטוּ הַמַּמְנוֹ וַיֹּאמְרוּ
 אַחֲיָה בֶּן־הַדָּד וַיֹּאמֶר בֵּאוּ קַחְהוּ
 וַיֵּצֵא אֵלָיו בֶּן־הַדָּד וַיַּעֲלֵהוּ עַל־
 הַמַּרְכָּבָה

פִּיהָרַעַט אִיהוֹן הָעִיר • בֶּן־הַדָּד גִּינַג נוֹן

וואַללטען, שטירצטע דיא מויער איין,
 אונד פֿיל אויף דיא זיכען אונד צוואַנציג
 טויזענד מאַן, דיא איבריג וואַרען; נוד
 בן הדרד ענטקאם אין דיא שטאָרט, אונד
 פֿערבאָרג זיך אין דעם אינגערסטען
 ציממער איינעם הויזעס •

(לא) זיינע בעדירהנטען אַכער זאנטען
 צו איהם : זיה ! וויר הערן, דאס דיא
 קעניגע פֿאַן ישראָ גנעדיגע קעניגע זינד,
 וויר וואַללען דאָהער זעקקע אן אונזרע
 לענדן לעגן, שטריקקע אום אונזרע
 הייפטער בינדען, אונד זאָ צום קעניג
 פֿאַן ישראָל הינאוּס געהן, פֿיללייכט
 שענקט ער דיר דאָ לעבען •

(לב) זיִא אומגירטעטען נון איהרע
 לענדען מיט זעקקען, באַנדען שטריקקע
 אום דען קאָפּף, גינגען צום קעניג פֿאַן
 ישראָל, אונד שפּראַכען : דיין קנעכט
 בן הדרד ביטטעט : לאָס מיך דאָך לעבן !
 אחאב זאָנטע, לעכט ער נאָך ? ער
 איזט מיין ברודער ! (לג) דיא מעננער
 ערפּראַכטען איהן, פֿינגען דיזעס וואַרט
 איילענדס פֿאַן איהם אויף, אונד
 שפּראַכען : דיין ברודער בן הדרד לעכט !
 דאָ שפּראַך אחאב : זאָ געהעט, אונד
 פֿיהרעט איהן הָעִיר • בֶּן־הַדָּד גִּינַג נוֹן

15

באור

(הלכ"ג) • (לג) ינחשו, לשון נסיון
 ובחינה, שהיא קרוב להוראת שרש נחש
 הכללית, שהיא הוכחת דבר סתור אל האור •
 והטעם : כאשר שמעו שקרא אחאב את בן הדרד
 אח, בחנהו, אם אמת נפיו, ואמרו :
 אחיך בן הדרד, לשמע מה יענה עלזה •
 ויחלטוה ממנו, ומטפוחא מיני' (הכסדי) •
 והטעם שמהו ומטפו דברי אחאב מפיו •
 (לד) ואני

בן הדרד (לד) ויאמר אליו בן הדרד

רשי

(לג) ינחשו וימהרו ויחלטו הממו •
 ינחשו לשון מנחש אמרו כיון שנפלו
 דברי שלום בפיו אפילו שלא במתכוון
 סימן טוב הוא זה וימהרו להחזיק
 הדבר : ויחלטו • לשון צמיתות
 (ויקרא כ"ה כ"ג) כרתו הדבר מפיו
 שלא יחזה בו וס"א של ויחלט ה נוטס
 צמסורת לשתי התיבות כאילו נכתב
 ויחלטוה ממנו אם מומנו ינח הדבר

צו ויד אויף דען וואגען • (לד) בן הדרד
 זאגטע : דיא שטערטע , דיא מיין
 פֿאטער דיינעם פֿאטער אבנאהם , געכע
 איך דיר ווידער צוריק , אויך קאנט דוא
 דיר אין דמשק שטראסע אנלעגען
 לאסען , וויא איינסט מיין פֿאטער אין
 שמרון אנלעגעטע • (ווארויף אחאם
 לאנטווארטעטע) : מיט דיועם פֿערטראג
 ענטלאססע איך דייך • בן הדרד בעקרעפֿ
 טיגטע דען פֿערטראג , אונד אהאב
 ענטלים איהן • (לה) דארויף זאגטע
 איינער פֿאן דען פֿראפעטענשילערן צו
 זיינעם מיטשילער : אויף בעפעהלרעם
 עוויגען ! שלאגע מיך ! דיוער אבער
 וואללטע איהן ניכט שלאגען •
 (לו) דא שפראך יענער : ווייל דוא
 דען בעפעהל גאטטעם ניכט כעפֿאלגסט ,
 זא ווירד דייך , וויא דוא פֿאן מיר געהסט ,
 איין לעווע שלאגען • אונד ווירקליך ,
 אלס ער פֿאן יענעם וועג גינג , כגענגעטע
 איהם איין לעווע , אונד צערריסס איהן •
 (לז) יענער טראף נון איינען אנדערן
 אן , אונד זאגטע : שלאגע מיך דאך !
 דיוער שלוג אונד פֿערוואונדעטע איהן •
 (לח) הירויף גינגדער פֿראפעט היין ,
 אונד

המהבקה : (לד) ויאמר אליו
 הערים אשר לקהאבי מאת
 אביך אשיב וחצות השנים לה
 בדמשק באשר שם אבי
 בשמרון ואני בכרית אשלחך
 וכרתלו ברית וישלחהו :
 (לה) ואיש אחד מבני הנביאים
 אמר אררעהו בדבר יהוה
 הפיני נא וימאן האיש להכתו :
 (לו) ויאמר לו יען אשר לא
 שמעת בקול יהוה הנך הולך
 מאתי והבך האריה וילך מאצלו
 ויכצאהו האריה ויפדו :
 (לז) ויכצא איש אחר ויאמר
 הפיני נא ויפדו האיש הכה
 ופצע : (לח) וילך הנביא ויעמד
 למלך

באור

רשי

(לד) ואני בכרית אשלחך , זה אמר לו
 אחאב • (מדברי הרד"ק) • (לה) מבני
 הנביאים , תלמידי נבייא • (הארמי)
 (לח) באפר , הוא נעוף , יהוא הפך מן
 פזרי • (מד"ק) • וכן
 מיראס • אמר לו אחאב • ואני בכרית הזאת אשלחך : (לה) הכיני נא • סיון
 זה רע על אחאב שאמר לו הכני על פי הגבורה להכות את בן סדד ולא הכהו
 ואף זה שאמר לו הכניא בדבר ה' הכני ולא הכהו כשם שנפרע מזה יפר'
 מוחאב : בדבר ה' • הקב"ה אמר שתבה חותי : (לז) ופלוע • מכת
 גבורה : (לח) ויתחפש באגר • שיגה את מעפורתו שלא יכירוהו כל

הדר : הערים אשר לקה חצי מאת
 חצי עמרי • השיב לך : וחצות תשים
 לך בדמשק • ותהא מושל בה וסיח
 האש למלכותי כאשר שם חצי בשמרון
 עירך על כרחך וכל זה הים חומר
 הכיני נא : (לה) הכיני נא • סיון
 זה רע על אחאב שאמר לו הכני על פי הגבורה להכות את בן סדד ולא הכהו
 ואף זה שאמר לו הכניא בדבר ה' הכני ולא הכהו כשם שנפרע מזה יפר'
 מוחאב : בדבר ה' • הקב"ה אמר שתבה חותי : (לז) ופלוע • מכת
 גבורה : (לח) ויתחפש באגר • שיגה את מעפורתו שלא יכירוהו כל

שינוי

למֶלֶךְ אֶל־הַדָּרֶךְ וַיִּתְחַפֵּשׂ בְּאַפֵּר
עַל־עֵינָיו : (לט) וַיְהִי הַמֶּלֶךְ
עִבְרִי וְהוּא צָעַק אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
עֲבֹדָה יֵצֵא בְּקֶרֶב־הַמְּלַחְמָה
וְהִנֵּה־אִישׁ סָר וַיָּבֵא אֵלַי אִישׁ
וַיֹּאמֶר שָׁמַר אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה
אִם־הִפְקֵד יִפְקֵד וְהִיחֵה־נַפְשָׁהּ
תַּחַת נַפְשׁוֹ אִם כִּבְר־כֶּסֶף
תִּשְׁקֹל : (מ) וַיְהִי עֲבֹדָה עֲשֵׂה
הִנֵּה וְהִנֵּה וְהוּא אֵינְנִי וַיֹּאמֶר
אֵלָיו מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בֶּן מִשְׁפָּטָה
אֲתָה הֲרִצִּיתָ : (מא) וַיִּמְהַר וַיִּסַּר
אֶת־הָאֵפֶר מֵעַל עֵינָיו וַיִּבֵר אֹתוֹ
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כִּי מִהֲנַבְיָאִים הוּא :
(מב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה
יַעַן שָׁלַחְתָּ אֶת־אִישׁ־חֲרָמֵי מִיָּד
וְהִיחֵה נַפְשָׁהּ תַּחַת נַפְשׁוֹ וְעַמָּה
תַּחַת

אונד שטעללטע זיך אן דען וועג, דען דער
קעניג נעהמען מוסטע , אונד מאכטע
זיך , דורך איין טוך אום דיא אויגען ,
אונקעננטליך . (לט) אלס נון דער
קעניג פֿאראיבער גינג, פֿלעהטע ער איהן
אן , אונד שפראך : דיין קנעכט וואר
מיט צו פֿעלדע , אונד דא קאם יעמאנד ,
אונד בראכטע מיר איינען מענשען ,
אונד זאגטע : גיב אכט אויף דינען
מענשען , ווינד ער פֿערמיסט , זא
האפטעט דיין לעבען פֿיר דאן וויניגע ,
אדער דוא בעצאהלעסט מיר איין טאג
לענט זילבער , (מ) אבער וועהרענד
דאס דיין קנעכט היא אונד דא נור עט
וואז פֿערריכטעטע , וואר דער כאן וועג .
דא שפראך דער קעניג פֿאן ישראל צו
איהם : דיין אורטהייל איזט , וויא דוא
עס זעלבסט שפראכסט .

(מא) יענער נאהם הירויף איילענדס
דאן טוך פֿאן דען אויגען , (דער קעניג
ערקאנטע איהן נון אלס איינען פֿאן דען
פראפעטען) . (מב) אונד זאגטע צו
איהם : זא שפריכט דער עוויגע : ווייל
דוא דען מאן ענטליסעסט , דען איד
צום טאדע בעשטימטע , זא זאלל דיין
לעבען פֿיר דאן וויניגע , אונד דיין פֿאלק
פֿיר

רשי

באור

שינוי בגדים הוא לשון חיפוש : באפר .
תירגמו יונתן צמעפורת' הוא סודר :
(לט) והנה איש סר . ון הדרך אלי :
ויבא אלי איש . שבוי ון המלחמה :
אם הפקד יפקד אם יצרח לשון לא נפקד ממנו איש (צמדבר ל"א מ"ט)
לשון חסרון : (מ) והוא איננו . צרח לו : אחס הרנת . חונפש או ככר כסף :
(מב) איש חרמי . איש מלחמתי לשון חירוס ולשון חירוס נופל צמלחמה
וכן על אדום תרד ועל עם חרמי (ישעיה ל"ד ה') ומודרש חגדה כמה
מוזרות וחרמים פרשתי לך עד שנפל צידך : (מג) סרחעף . נסים ודוי
רוחו סרה ממנו : כא (ח) ויהי

חרגום אשכנז

מלכים א כ כא

פיר זיין פאלק האַפֿטען . (מג) דער קעניג גינג נון מיסמוטהיג אונד פֿערד דריסליך נאָך הויזע , נאָך שמרון .

תַּחַת עֲמֹו : (מג) וַיֵּלֶךְ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־בֵּיתוֹ סָר וַיַּעַף וַיָּבֹא שְׁמֶרֹנָה :

כא (א) נאָך דיוער בעגעבענהייט טרונ ויך פֿאלגענדעס צו : נכוח , איין זירעאלי , האַטטע דאָוערלכסט איינען וויינבערג נעבען דעם פֿאללאַסטע אחאב'ס , קעניגס אין שמרון .

כא (א) וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פָּרַם הָיָה לְנִבּוֹת הַיִּזְרְעָאִלִּי אֲשֶׁר בַּיִזְרְעָאֵל אֶעֱלֶה הַיָּבֵל אַחֲבָב מֶלֶךְ שְׁמֶרֶן : (ב) וַיְדַבֵּר אַחֲבָב אֶל־נִבּוֹת לִי

(ב) אחאב רעדעטע נון דען נכוח אן , אונד שפראך : איבערלאַס מיר דיינען וויינבערג

לֵאמֹר הִנֵּה־לִּי אֶת־כַּרְמֵךְ וַיְהִי־לִי

באור

רשי

לאלהים יחרס . (מג) סר וועף , נסים ודוי . (הכ"ל) . ונחמרה עלת רוח , והראוי סר רוח , כמו רוחך סרה . כא (ב) ידך , הוא העש שהיא מאכל האדם

כא (א) וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה . עוד אחרת לקרב וניתתו : (ב) מחיר זה . הכרם הזה : (ח) אל הזקנים

מכלל יו פי

כ (ט) [בראשונה אעשה , בראשונה הודה לו להיות הכל תחת ממלכתו ואלו כ שלח לו תתן תכף לסיפך מאן] : (י) ושפק . חסר כתוב בשין ע"פ המסורת וענינו מענין הספוק : לשעלים , ענינו אנריף , כלומר אם כל א' מן העם יקח מלא אנרוטו מן העפר אשר בשמרון לא יספיק : (יא) כמפתח , ענין ההתרחקות קרוב לענין הפתיחה מי שכבר יצא מן המלחמה : (יב) שימו , כלי מלחמה : (טז) בסכוח , שם מקום : (כ) איש איש , כל א' מהם הרג חנרו הנא לנגדו : על סוס , פי' נמלט על סוס שהי' רוכב עליו ופרטים שהיו עמו ג"כ נסו : (כו) תשובת השנה , כתרנונו לכופא דשאל פי' שתבא השמש לנקודה אשר הקלה מומנה בר"ה : (כז) וכלכלו , מננין פועל (הוא הסוד השביעי לדעת רד"ק במכלל) בהכפל הפ"א מענין מכלל ופי' כמנו והיו נה כלם כמו שהיו במלחמה הראשונה שנעת אלפים כי לא נפקד מהם איש : חשפי עזים , ת"י כתרין גזרי עזין : מלאו , פועל עבר מן הדגוש והוקל : (כח) ויאמר ויאמר , להחזיק את לבו כי מה' התשועה : (כט) מאה אלף רגלי , פעמים אלף שם לאלפיס רבים כמו שור איש נסן : (לג) ויחלטו , חרגום למחית לחלוטין , ומלת ממנו שנה למלת ינחשו ולא למלת יחלטו : (לד) וחצוה , שוקים : ואני נברית אשלתך , דברי אחאב ומ"ש נברית עם ה"א הידיעה (ר"ל שכתוב צפת"ח יעיון בדברי רש"י על התורה בפרשת קיי שרה ונפרשת בשלח) כלומר בואת הנברית : (לו) הכיני , הראוי בלא יו"ד והיא מקום למ"ד הפועל : ופטע , ענין נקוע : (לח) ויהחפש , ענין חליטות : באפר , בנעיף , והוא הסוך מן פארי מנבעות : (לט) הפקד יפקד , ענין חסרון : (מ) עשה הנה והנה , מתעסק כאן וכאן , כתרנונו מתכני לכא ולכא : (מב) חרמי , מן יטודו חרם שענינו רשת , או ענין הריגה : (מג) סר , כתרנונו נסים , קרוב לענין זעף , כמו מה זה רוחך סרה :

כא (ב) מחיר